

ΟΥΓΙΟΣ ΤΟΥ ΕΡΗΜΟΥ

Ένας απ' τους καλύτερους δραματικούς τῆς Αυστρίας ὁ κόμης Müllner-Erlinghausen γνωστός στὴ φιλολογία μὲ τὸν ὄνομα Φρειντερίκος Χάλμ, εἶναι ὁ συγγραφέας τοῦ αὐτοῦ τῆς Ἑρήμου» (Der Sohn der Wildnis) τοῦ νέου λυρικοῦ δράματος ποῦ ἔδωκε τὸ Βασιλικό. Γεννήθηκε στὴν Κρακοβία στίς 2 τοῦ Ἀπρίλη τοῦ 1806 καὶ πέθανε στὴ Βιέννα 22 τοῦ Μάη 1871, σὲ ἡλικία 65 χρόνων. Πιστὸς ὀπαδὸς τῆς ρομαντικῆς σχολῆς ἔγραψε δράματα λυρικά ποῦ ξεχωρίζουνε γιὰ τὸ λεπτὸ αἶσθημα καὶ τὴ γλυκειὰ καὶ ἀπαλὴ γλώσσα τους. Ὁ Ἰγγομαρ ἢ «ὁ υἱὸς τῆς ἐρήμου», καθὼς μεταφράστηκε, ἔχει ὑπόθεση διπλῆ καὶ ὠραία· πῶς μιὰ ταπεινὴ κόρη κατορθώνει μὲ τὴν ὀμορφιὰ καὶ τὴν καλωσύνη νὰ μαλαξῆ τὴ βάρβαρη ψυχὴ ἑνὸς ἀπολίτιστου βαρβάρου ἀνθρώπου. Κάτι σὰν τὴ «ζωὴ καὶ ἀγάπη στὴ μοναξιά», τοῦ Ψυχάρη. Γύρω στὴν ἰδέα αὐτὴ ὁ Χάλμ πλέκει τὸ εἰδύλλιο τῆς Παρθενίας καὶ τοῦ Ἰγγομαρ δίνοντάς μας ἕναν ὑπέροχο χαραχτῆρα μεγαλόκαρδης καὶ περηφάνης κόρης, καθὼς καὶ ἕνα τέλειο πλάσμα πρωτογενῆ ἀνθρώπου ἀφτιασίδωτου ἀκόμα ἀπ' τὸν πολιτισμό. Τὰ δύο αὐτὰ πρόσωπα ποῦ μονάχα τους κρατᾶνε ὀλόκληρο τὸ δράμα εἶναι πλασμένα μὲ τέχνη καὶ μὲ δύναμη ποῦ σπάνια συναντᾶει κανεὶς στὸ θέατρο. Δὲν πιστεύω νὰ πῶ ὑπερβολὴ ἐν ἡμολογήσω ὅτι σὲ μερικὲς στιγμὲς τὰ ὠραῖα καὶ ὑψηλὰ αἰσθηματικά ποῦ στολίζουν τὸν Ἰγγομαρ, ἢ εἰλικρίνεια τοῦ ἐκείνου ποῦ ξεπηδάει κατευθεῖα ἀπ' τὴν καρδιά καὶ χύνεται ἔξω μεγάλη καὶ θαυμαστή, καθὼς καὶ ἡ περηφάνεια, ἢ δύναμη τοῦ χαραχτῆρα, καὶ ἡ ευγένεια τῆς ψυχῆς τῆς Παρθενίας, μοῦ θύμισαν κάποιους ἥρωες τῶν ἀρχαίων τραγωδιῶν. Ἐπειτα στὴν τελευταία πράξη ἡ πάλη ποῦ τρικυμίζει τὴν ὑπαρξὴ τοῦ Ἰγγομαρ, ἀφοῦ πρόκειται νὰ διαλέξῃ μεταξὺ τῆς ἀπειρῆς εὐτυχίας καὶ τοῦ θανάτου ἢ κατὰ χειρότερο τοῦ θανάτου—τὸ νὰ χάσῃ κανεὶς τὴν ἐλπίδα τῆς ζωῆς, ποῦ λέει ἡ Παρθενία—δίνει τὴν ἐντύπωση ἔργου μὲ βαθειὰ αἶσθησι τέχνης. Γενικὰ, ἴσως νὰ ἐκούρασε πολὺ ὁ ὑπερβολικὸς λυρισμός, καὶ νὰ μὴ φχαρίστησε ἢ ἔλλειψε πλοκῆς, καθὼς καὶ νὰ βαργέστησε ἢ μονοτονία τῶν σκηνῶν, μ' ὅλ' αὐτὰ ὁμῶς τὸ ἔργο εἶναι ὠραῖο, ὁ λυρισμὸς τοῦ εὐχάριστος, ἐν ἀπαλῷ χᾶδι τῆς ρομαντικῆς ψυχῆς ποῦ ὄλοι κρύβουμε μέσα μας, καὶ οἱ σκηνὲς μ' ἀπλότητα καὶ χάρη

περνάνε γλήγορα αφήνοντας τὸ πνεῦμα βυθισμένο στὴν ἰδανικὴ ὁμορφιά τῆς ζωῆς τοῦ ζοῦνε τὰ δύο αὐτὰ πλάσματα.

Καὶ πάλι ἡ Δάξ Κοτοπούλη μελετημένη πολὺ στὸ ρόλο τῆς Πικροθείας. Τὸ παίξιμό της πάντα προσεχτικὸ, μετρημένον, χωρὶς ὑπερβολές κ' ἐπιδείξεις, ἐνθουσιάζει καὶ πολὺ δίκια τὸν κόσμον, τοῦ τοῦ δίνει τέλος πάντων μιὰν ἐντύπωση σοβαρῆς καὶ ἄξιας ὑπόκρισης. Ὁ κ. Μίγγουλας — Ἰγγομαρ ταιριαχτὸς στὸ ρόλο τοῦ ἔπαιξε ὅσο μπορούσε καλύτερα, πρὸ πάντων στὶς τελευταῖες πράξεις, ἀν καὶ μπορούσε κανεὶς νὰ παρατηρήσῃ ὅτι σὲ μερικὲς στάσεις χρειάζονταν περισσότερη μελέτη γιὰ νὰ παρουσιαστοῦνε κάπως πρὸ λογαριασμένους. Ἄλλα πρόσωπα μὲ ρόλους σχεδὸν ἀσήμαντους δὲ μείνανε πίσω στὸ παίξιμο.

Ἐπάρχει τώρα καὶ μιὰ μετάφραση τοῦ πρέπει, κατὰ καθῆκον, κάτι νὰ πῆ κανεὶς γιὰ αὐτήν. Ἐγὼ προτιμῶ νὰ μὴ πῶ τίποτα, ὁμολογῶ ὅμως πῶς ἂν ἐγνωρίζα τὸ μεταφραστικὸν ἢ πῆγαινα νὰ τὸν ἐπιαινῶ καὶ ἢ τὸ ὄνλεγα.

—Κυρίε μου, αὐτὸ τοῦ ἔκανες δὲν εἶναι οὔτε ἁμαρτία φιλολογικὴ ἀπ' τὴς βαρύτερες, οὔτε παρανόηση τοῦ σκοποῦ τῆς μετάφρασης, οὔτε ἀδίκημα φοβερὸ στὸν ἄμοιρον Χάλμ, οὔτε κἀν ὑποστήριξη τῆς γλωσσικῆς σου ἰδέας... Εἶναι ἀπλούστατα μιὰ κακὴ καὶ ἄνοστη φάρσα τοῦ ἔπαιξες σὲ βάρος τόσοῦν ἀνθρώπων. Ἐμεῖς ἤρθαμε στὸ θέατρο ν' ἀκούσουμε ἕνα ὡραῖο ἔργο καὶ σὺ μᾶς κατὰστρεψες ὅλη τὴν ἀπόλαυση γιὰ ἕνα πείσμα σου ἢ μιὰ κακία σου βέβαια, γιὰτὶ καὶ αὐτὴ ἡ ἀκρόπολη τῆς καθαρῆς-ποῦ λέγεται Μιστριώτης—Χατζιδάκης καὶ συντροφιά, ὁμολογεῖ πῶς στὴ λυρικὴ ποίηση μονάχα ἡ δημοτικὴ ταιριάζει. Σὺ ὅμως ὡ ἀγνωστε μεταφραστικὴ ἔπιασες καὶ ρετάρησες ἕνα ὁλόκληρον λυρικὸ ποίημα—γιατὶ τέτοιο εἶναι τὸ ἔργο—σὲ ὑπερκαθαρεύουσα. Ἔτσι τὰ ὡραῖα λυρικὰ λόγια τοῦ Χάλμ, δηλαδὴ πάνω κάτω ὁλόκληρη ἡ ἄξια τοῦ δραμάτου παρουσιάστηκαν πασαλειμμένα μὲ μετοχές καὶ δοτικὲς καὶ ἀηθίες, ψευδοστολισμένα μὲς' στὶς ταμπουρικὲς ἐκφράσεις τῆς καθαρῆς. Ὁ Θεὸς λοιπὸν νὰ σὲ φωτίσῃ νὰ μὴν ἔγνωστος καθὼς τ' ἀπεθύμησες καὶ «ἐν κρυπτῶν» νὰ ἐξαγνίσῃς τ' ἁμαρτηριὰ σου!

Κ' ἐδῶ εἴμ' εὐτυχῆς τοῦ τονίζω πῶς ὅσους εἶδα φίλους τῆς καθαρῆς, καὶ ἀπ' ὅσα τριγύρω μου ἔκουσα, ἡ μετάφραση κρίθηκε ὅπως τῆς ἄξιζε. Ἀλήθειαν λοιπὸν εἶναι ὅτι τὸ «πολὺ κοινόν» ἀρχίζει νὰ νοιώθῃ ἐπιτέλους, καὶ ὅτι τὸ θέατρο εἶναι πρῶτος σταθμὸς πρὸ ἢ περᾶς ἢ γλωσσικῆς ἰδέας ἔσκαμε νὰ μπῆ καὶ νὰ θρονιαστῇ νικητρά σ' ὅλα τὰ εἶδη τοῦ λόγου καὶ τῆς ζωῆς.